

внести таку суму застави, її розмір не був непомірним. Серйозність ситуації виправдовувала прагнення іспанських судів встановити винних у вчиненні цього злочину. З метою забезпечення присутності заявника в суді, вони діяли розумно, встановивши великий розмір застави, який з урахуванням усіх обставин справи є пропорційним [2, с. 110–111].

Слід зазначити, що ЄСПЛ не заперечує можливості врахування виключних випадків під час застосування застави, разом з тим вони обов'язково повинні бути обґрунтовані національним судом. Натомість, у практичній діяльності трапляються ситуації, коли судді не обґрунтовують виключні випадки. У підтвердження наведемо приклад. Так ухвалою слідчого судді Берегівського районного суду Закарпатської області, було застосовано запобіжний захід у вигляді застави щодо особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого злочину, в розмірі, що перевищує чотириста мінімальних заробітних плат. До того ж, було відсутнє будь-яке обґрунтування винятковості обставин, які переконали слідчого суддю у необхідності вийти за межі, що встановлені в ч. 5 ст. 182 КПК України. Апеляційний суд акцентував увагу на цих недоліках, постановивши нову ухвалу, якою зменшив обсяг застави до розміру 50 мінімальних розмірів заробітної плати [3].

Отже, розглянувши та проаналізувавши національні законодавчі положення та практику ЄСПЛ, що регламентує порядок визначення розміру застави, можна зробити наступні висновки. Вважаємо, що законодавцю слід удосконалити положення ст. 182 КПК України та чітко напрацювати механізм визначення розмірів застави з метою уникнення розбіжностей при застосуванні даного запобіжного заходу на практиці.

Список бібліографічних посилань: 1. Лисюк Ю. В. Окремі аспекти застосування запобіжного заходу у вигляді застави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 7. С. 216–219. 2. Макбрайд Дж. Європейська конвенція з прав людини та кримінальний процес. Київ : К.І.С., 2013. 576 с. 3. Ухвала Апеляційного суду Закарпатської області від 24.02.2015 по справі № 297/360/15-к // Єдиний державний реєстр судових рішень : сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42836534> (дата звернення: 17.10.2018).

Одержано 19.10.2018

УДК 343.98

Тетяна Федорівна БЕЗСОННА,

старший викладач кафедри криміналістики та судової експертології факультета № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;

Віталій Олегович НАЙДА,

курсант 3 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДОЗРЮВАНОГО ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ ДО ОБШУКУ

Сімейні, дружні зв'язки людини, її хобі, інтереси, професія і проведення дозвілля накладають свій відбиток на поведінку людини в тих чи інших ситуаціях, в тому числі на поведінку злочинця. Після скоєння певних злочинів і, перш за все, злочинів проти власності особа може намагатися сховати набуті злочинним шляхом речі, знаряддя чи засоби вчинення злочину, певні відомості про вчинення злочину або сама сховатися. В момент пошуку місця схову така особа, навіть несвідомо для себе, відтворює у своїй поведінці властиві тільки їй знання та навички, зумовлені перерахованими вище факторами.

Обшук – одна з найважливіших першочергових слідчих (розшукових) дій, яка регламентується кримінально-процесуальним законом (ст. 234 КПК України) та проводиться з метою виявлення й фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте в результаті його вчинення, а також установлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

Відповідно, вивчення особистості підозрюваного як необхідна умова підготовки до обшуку – це збирання на підготовчому етапі обшуку відомостей про знання, навички та особливості поведінки особи, зумовлені її професією, дозволям, зв'язками із соціумом, а також внутрішніми поведінковими особливостями (мораль, релігія, культура) з метою виявлення взаємозв'язку та взаємообумовленості між цими факторами і розміщенням схованих особою речей.

По-перше, при підготовці до обшуку варто враховувати професію або рід занять особи. Так, наприклад, столяр, тесляр, які мають відповідні знання та інвентар, можуть влаштовувати схованки у стінах шаф, ніжках ліжок, тощо; домогосподарки можуть використовувати з цією метою предмети посуду, горщики для квітів, дитячі іграшки, подушки та інші речі домашнього вжитку. Проте цей фактор треба розглядати тільки через призму інтересів та можливих хобі особи, які можуть на неї більший вплив, ніж обрана професія. Наприклад, домогосподарка, яка захоплюється подорожами у лісі або тесляр, який полюбить подорожувати підземеллями свого міста, можуть обрати останні місцем схову.

В цьому контексті треба окремо враховувати образ життя особи, який формується під впливом роду занять та інтересів. Наприклад, особа без певного місця проживання, яка вчинила крадіжку для задоволення своїх базових потреб, використовуватиме більш примітивні способи схову (наприклад, у порожніх пляшках) порівняно з членом організованої групи.

По-друге, обшуку в житлі підозрюваного повинно передувати вивчення його дружніх, родинних, інтимних, особистих та інших зв'язків. Адже досить часто члени злочинних груп банд передають на збереження знаряддя і засоби вчинення крадіжок, викрадене майно своїм знайомим, рідним, близьким. В цих випадках обшук необхідно провести також за місцем мешкання таких осіб.

По-третє, необхідно враховувати внутрішні поведінкові особливості особи. Такі особливості можна виявити у процесі спілкування з такою особою, її близькими родичами, знайомими. Такими поведінковими особливостями підозрюваного можуть бути розсіяність або навпаки скрупульозність особи, які будуть зумовлювати розміщення нею (у тому числі приховування) слідів злочину та інших предметів, які мають значення для розслідування злочину.

По-четверте, при підготовці до обшуку варто враховувати анатомо-фізіологічні особливості та психічні особливості особистості підозрюваного. Так, врахування рівня фізичного розвитку особи може свідчити про фізичну можливість особи до переміщення тих чи інших предметів та їх видозміну, а зріст особи може сприяти або, навпаки, унеможливити переховування особою предметів на певній висоті. Прикладом служити ті випадки, коли висока на зріст особа переховує знаряддя і засоби вчинення злочину на антресолях, верхніх ярусах кімнат.

Звичайно важливі і типові місця схову, а також ті обставини які виявляються на місці: волога штукатурка, поведінка особи підозрюваного під час обшуку тощо.

Врахування зазначених обставин на підготовчому та робочому етапах проведення обшуку сприятимуть успішному досягненню цілей обшуку, за умови раціонального застосування необхідних сил та засобів.

Одержано 19.10.2018

УДК 343.13

Юлія Сергіївна БЕЗУКЛАДНІКОВА,

заступник начальника організаційно-методичного відділу
слідчого управління ГУНП в Харківській області

ДО ПИТАНЬ ВІДШКОДУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ СЛІДЧИМ, У ПОРЯДКУ, ПЕРЕДБАЧЕНОМУ Ч. 2 СТ. 130 КПК УКРАЇНИ

4 листопада 2018 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування» від 18.09.2018 р. № 2548-VII, згідно яких ст. 130 КПК України доповнено частиною другою. Відтепер держава, відшкодувавши шкоду, завдану слідчим, прокурором застосовує право зворотної вимоги до цих осіб, у разі встановлення в їхніх діях складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили, або дисциплінарного проступку незалежно від впливу строків застосування та дії дисциплінарного стягнення.

Слід зауважити, що зазначені зміни йдуть в протиріччя з положеннями ст. 56 Конституції України, особливо в частині, яка стосується дисциплінарного проступку. Тобто, у вказаному положенні закріплено право на матеріальний захист особи – принцип майнової відповідальності. Підставою для виникнення такого права є незаконні дії чи бездіяльність органів державної влади, місцевого самоврядування або їх посадових осіб і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень. У всіх випадках відшкодування можливе, якщо доведена вина того, хто заподіяв шкоду. Але відповідно до положень ст. 12 Дисциплінарного статуту Національної поліції України від 15.03.2018 р., дисциплінарним проступком визнається протиправна дія чи бездіяльність поліцейського, що полягає в порушенні ним службової дисципліни, невиконанні чи неналежному виконанні обов'язків поліцейського або виходить за їх межі, порушенні обмежень та заборон, визначених законодавством для поліцейських, а також у вчиненні дій, що підривають авторитет поліції.

Звичайно, на першому місці в системі державних цінностей є дотримання прав та свобод людини, що стало основою прийняття та набуття законної сили у 2012 році КПК України, яке, в свою чергу, ознаменувало новий етап розвитку кримінального процесуального законодавства після перегляду деяких форм досудового провадження. Так, правоохоронна система позбавилась органу дізнання, на який покладався обов'язок проведення розслідування за нетяжкими злочинами, а також слідчих позбавлено можливості зупиняти досудове розслідування в разі невстановлення особи, яка вчинила злочин. Натомість у чинному КПК України знайшов відображення інститут кримінальних проступків, що повинен був стати альтернативою скасованим, який однак до теперішнього часу залишається не реалізованим.

Враховуючі вищезазначені зміни викликає певний інтерес проведення порівняльного дослідження стосовно здійснення досудового розслідування слідчими ГУНП в Харківській області в умовах сьогодення протягом 2018 р. та за часів дії попереднього КПК 1960 р. у 2011 році.

Так, зокрема, на початок 2018 року в залишку слідчих ГУ в Харківській області перебувало 79050 кримінальних проваджень, в той час як на початок 2011 року кількість кримінальних справ складала 779, тобто в 100 раз менше.

Протягом 9 місяців 2018 року слідчими розпочато майже 57 тис. кримінальних проваджень проти 22 тис. кримінальних справ у 2011 році. В провадженні перебувало 136 тис. кримінальних проваджень проти 23 тис. кримінальних справ за 9 місяців 2011 року. Отже, навантаження на 1 слідчого у 2018 році становить 306 кримінальних проваджень у провадженні, проти 59 кримінальних справ у 2011 році.